

't inschrien

zesde jaargang nr 1, januari 1974 kwartaaluitgave

Een Inschrien is een vakje in de tuugkist waarin waardevolle zaken werden bewaard'.

Kopij inzenden aan:

Th. L. M. van Stapele, Javastraat 24, Hengelo, redactie-secretaris.
telef. 05400 - 20419.

Redactie: J. J. H. Meijer, Olde Meulenweg 2, Hengelo, tel. 05400-1 28 51, eind-redacteur.

Adriaan Buter, Neede.
H. H. Hagens, Almelo.
J. Overbeeke, Haaksbergen.

Administratie:

Mej. G. A. Weussink, Kortenaerstraat 20-II, Enschede, tel. 05420-1 02 06

Bank: Algemene Bank Nederland N.V. te Enschede, Hoedemakersplein.

Giro: Nr. 1818110 t.n.v. Administratie 't Inschrien, Kortenaerstraat 20-II, Enschede.

Abonnementsprijs *f* 7,50 per jaar.

Losse nummers *f* 2,25

Uitgave van de Oudheidkamer 'Twente' te Enschede.

Overname van de inhoud, in welke vorm ook, is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

Veurbi'j is't aolde jaor!..

Veurbi'j is 't aolde jaor!...

Met zwalenvlocht
Vleug het veurbi'j; en deur de morgenlocht
Heur ik ne zachte stem dee vraogend zeg:
„Wat, ni'jaor, wocht mi'j toch oop dienen weg?”

Veurbi'j is 't aolde jaor!....

Nog één keer
Komp de vergangen tied veur onze oogen weer
En, of ze droovig was of bli'j
Dèn klokslag tikt: „Veurbi'j ! Veurbi'j”.

Veurbi'j is 't aolde jaor!....

Now geve God,
Den leider, dèn de heele wereld hooft,
Da'w an het ènde met'n bli'j gemood
Magt fluustern: „'t aolde jaor was good.....”

Het ni'je jaor begint!

O, dat 'n lach
Now bliede um ow lippen spöllen mag
Van hoppe, bi'j het klimmen van de zön,
Dee eeren loop in 't ni'je jaor begön.

Het ni'je jaor begint !

Heurt mienen wènsch:
„Bemint God baovenal en dan ow'n medemènsch;
Doot andren nich, wa'j zölf nich gerne meuwte:
Dèn krig de heugste pries, dèn andren hef verheuwd”.

Het ni'je jaor begint!

Het begin van de Reformatie te Hengelo (O.)

Over de geschiedenis van Hengelo, dat tot 1800 maar een onaanzienlijk dorpje in Twente was, is van vóór 1600 maar weinig bekend. In het Oorkonden boek van Utrecht wordt een akte van 1266 vermeld, waarin sprake is van een Curia of Hof te Woolde, op welke hof later het Huis te Hengelo is ontstaan. Aan dit huis was immers het erfmarkerichterschap van Woolde verbonden. In 1337 was Willem de meier van Hengelo en in 1457 werd Aleff van den Rutenberge door de bisschop van Utrecht met de Hof te Hengelo beleend. Door vererving kwam het leengoed in bezit van de Twickel's, die in de 80-jarige oorlog Spaansgezind waren. In 1595 of 1596 werd het Huis te Hengelo gebrandschat door een Staatse bende, die op bevel van de Staten Generaal de taktiek der verschroeide aarde voerde. Daarbij verbrandden ook 43 huizen in het dorp, vermoedelijk was dit nagenoeg het gehele dorp. In 1615 werden de restanten van het Huis te Hengelo met de ondergrond gekocht door de Staatsgezinde drost van Twente, Unico Ripperda. Van echtbreuk beschuldigd en nooit toegelaten tot de Ridderchap van Overijssel stierf hij in 1625, zijn burcht te Hengelo nalatend aan zijn zoon Willem Ripperda.

Is over de wereldlijke historie van Hengelo vòòr de reformatie al niet veel bekend, van de kerkelijke geschiedenis is misschien nog minder bekend. Pastoor Geerdink zegt in zijn Geschiedenis van het Archidiaconaat en Aarts-priesterschap Twenthe, dat de slotkapel van het Huis te Hengelo al vòòr 1300 een parochiekerk voor het dorp

was met St. Lambertus als kerkpatroon. In 1332 zou een zekere Godfridus pastoor van Hengelo geweest zijn en omstreeks 1400 Johannes Roden. In 1571 werd pastoor Ludowicus Solingensis of in het Nederlands Lode-wijk van Solingen vermeld bij een kerkvisitatie door Aegidius de Monte, bisschop van Deventer. Hij fungeerde ook als markeschrijver van de marke Woolde, waar zijn naam als Loetwich Sollyngen in het markeboek genoteerd werd. In dit markeboek werd in 1567 vermeld, dat 'Sunt Lambert die Kercke to Hengele eene waer, item die wedeme (pastorie) to Hengele eene waer' hadden.

Op 13 en 14 oktober 1601 werd te Oldenzaal, dat van 1597 tot 1605 in Staatse handen was, een vergadering van de Classis Deventer gehouden, waar alle Twentse R.K. pastoors uitgenodigd werden en voor de keuze gesteld om de 'gereformeerde religie' te aanvaarden of hun pastorie te verlaten. Op deze synode verscheen geen pastoor van Hengelo, omdat er waarschijnlijk door bovengenoemde verwoesting van de plaats geen meer was. Bestudering van de notulen van de vergadering van de Classis Deventer hebben het echter mogelijk gemaakt ook het verloop van de reformatie van Hengelo te reconstrueren.

In 1618 was Unico Ripperda markerichter van Woolde en Henricus Meyling markeschrijver. Ook deze was pastoor van Hengelo blijkens volgende notitie in het markeboek: 'Den pastor van Hengelo wordt een timmerholt toegestaan van dat hij volle arbeids mit schrijven in den Holtink (markevergadering) moet doen'.

Vermoedelijk stamde deze Meyling uit de richtersfamilie Meijlink te Borne. Al was zijn titel dan pastoor, hij was geen katholiek pastoor maar Armini-

Het voormalige 'Huis te Hengelo' met rechts het oudste kerkje in Hengelo, dat in 1830 gesloopt is

aans of Remonstrants 'gereformeerd' predikant. De Arminianen, die omtrent de voorbeschikkingsleer minder strenge opvattingen hadden dan de Gomaristen of contra-Remonstranten, vonden hun steun vooral bij de bestuurs-ambtenaren. Unico Ripperda als drost van Twente behorend tot de magistratuur, had gebruik makend van het van ouds bestaande benoemingsrecht of patroonsrecht, dat de Heer van Hengelo bezat, natuurlijk een Arminiaans predikant beroepen. Dit zinde de streng Calvinistische Classis Deventer niet. Op 1 maart 1618 werd in de Classis vergadering vastgesteld, dat Hendrik Meilingius te Hengelo noch geëxamineerd noch bevestigd was door de Classis en daarom onwettig was. Op 15 september van hetzelfde jaar werd hij gedagvaard voor de Classis, maar hij verscheen pas, toen de vergadering gesloten was en de gedeputeerden vertrokken waren. Dit zette natuurlijk nog meer kwaad bloed, waarop hem op 2 december 1618 de dienst te Delden en Hengelo verboden werd. Op 29 januari 1619 werd dit nog eens bevestigd met de vermelding: 'Omdat Meilingius zich trots getoond heeft tegen de magistratuur en zijn

dienst niet wilde afstaan, is hij door de deputaten van zijn ambt gesuspendeerd'.

Enkele jaren hoort men dan niets, maar op 21 mei 1622 stelde de Classis-vergadering vast, dat Hengelo 'met geen predikant' voorzien was. Men zal aan de drost (Ripperda) schrijven, dat binnen 14 dagen een predikant beroepen moet worden, anders doen zij het zelf. Hierop antwoordde de drost, dat hij de voorlezer en schoolmeester (Meyling was dus ook schoolmeester) te Hengelo opgedragen had tegen de 1e juni voor de Classis te verschijnen. Hij zou echter aanblijven tot een wettelijke predikant beroepen was. Waarschijnlijk is Meyling hierop afgetreden of overleden, want op 2 september 1623 stelde de Classis vast, dat de gemeente te Hengelo vele jaren een gereformeerde predikant had gehad, maar sinds de cassatie van de Arminiaanse predikant nog vacceerde, waarom men een nieuwe moest aanstellen. Financiële omstandigheden beletten dit, want men stelde vast, dat de vorige drost Ripperda - Unico Ripperda was in 1623 als drost opgevolgd door Robert van Ittersum tot Nijenhuis - de

inkomsten van de pastoriegoederen te Hengelo voor zich zelf gebruikte. Men zou hem verzoeken de inkomsten voor het onderhoud van de predikant aan te wenden. Ook zou men erop toezien, dat er geen goederen van de kerk te Hengelo vervreemd of verkocht werden door Ripperda of iemand anders, zoals reeds geschied was. De nieuwe drost van Twente, Robert van Ittersum, bemoeide zich ook met de kwestie, maar op zijn verzoek aan Unico Ripperda beweerde deze dat zijn antwoord aangaande de pastorie te Hengelo al bij de griffier van de Classis lag.

Na het overlijden van Unico Ripperda zag ook zijn zoon Willem kans de zaak nog jarenlang slepende te houden. Op 10 januari 1626 werd besloten dat de deputaten Revius en Ticheler persoonlijk met Willem Ripperda zouden onderhandelen, tevergeefs, want op 19 september van dit jaar schreef men een brief aan Ripperda met verzoek een gereformeerd leraar voor te stellen, opnieuw tevergeefs, want op de vergadering van 31 oktober 1626 besloot men de zaak Hengelo tot de volgende synode uit te stellen. Pas 13 jaar later leest men er dan meer over. Op 3 september 1639 werd genotuleerd, dat men Ripperda opnieuw zou verzoeken een predikant te Hengelo te beroepen. Bij weigering zou men zich met een 'remonstrantie' tot Ridderschap en Steden wenden. Ripperda antwoordde hierop dat hij wel wilde mits de predikant de titel 'predikant van het Huis van Hengelo' kreeg. De strijd ging nu verder over de vraag of de kerk te Hengelo vanouds slotkapel of parochiekerk was. Op 1 september 1640 besloot de Classis om te proberen een authentieke copie te krijgen van een verzegelde brief, waarmee bewezen kon worden, dat de kerk een parochiale kerk was en daarna tot beroeping overgaan. Dit is blijkbaar

niet gelukt, omdat op 4 mei 1641 een brief van Ripperda ontvangen werd, waarin hij 'goede hoop' gaf voor een beroeping te Hengelo.

Hierop haalde Willem Ripperda een beetje bakzeil. Op 19 april 1642 kon in de Classisvergadering meegedeeld worden, dat Ripperda zijn eigen kapel had aangeboden voor de 'godelijke dienst' en bovendien bereid was 250 Caroligulden per jaar voor het onderhoud van de predikant bij te dragen. Hij vroeg als tegenprestatie dan wel erkenning van zijn jus patronatus of benoemingsrecht. Ridderschap en Steden waren bereid er hunnerzijds 175 Caroligulden per jaar bij te doen. Besloten werd aan Ripperda te vragen om op dinsdag na Pinksteren of wel 1 juli a.s. iemand te presenteren. Men zou hem er bijtijds aan helpen herinneren en hem tevens verzoeken de predikant niet 'met enige hofdienst te verzwaren'. Ripperda vroeg echter weken uitstel, wat hem werd verleend. De enkele weken werden bijna een jaar, pas in de vergadering van 12 april 1643 kon meegedeeld worden, dat Willem Ripperda een beroeping ingediend had op Jacobus Kuchlius. De ingezetenen van Hengelo wilden hem wel accepteren. De testimonia (gehoofsbriefven) van Kuchlius waren overgelegd aan de kerkeraad en professoren van Leiden en door deze aangenomen. Besloten werd overeenkomstig 'de gewone plichtplegingen voor een beroeping' het eerste voorstellen te Hengelo te doen plaats vinden door gedeputeerde Putmannus op 16 april a.s. het tweede voorstellen door gedeputeerde Middelhovius op 23 april en tenslotte de bevestiging door gedeputeerde Martinus op 30 april 1643. Daarmee had Hengelo sinds laatstgenoemde datum dan eindelijk een wettelijk aangesteld predikant. Helaas had hij nog geen pastorie. Men verzocht

Willem Ripperda de weeme weer op te bouwen. Deze stuurde het verzoek terug met de apostille (kanttekening) dat de gedeputeerden uit de middelen van de landschap (Ridderschap en Steden van Overijssel) mochten meebetalen. Het is niet bekend, wat hierop besloten werd, wel werd in de vergadering van 30 april 1644 genotuleerd, dat wat betreft de bouw van de weeme te Hengelo bij Ripperda 'geurgeerd' zou worden.

Ripperda weigerde echter zijn medewerking, wat waarschijnlijk oorzaak was, dat Kuchlius de Classis in 1648 berichtte, dat hij een vocatie (beroeping) gekregen had 'tot de kerk van Os van de meijerij van den Bos' of in begrijpelijker taal Oss in Noord Brabant. Hij vroeg daarom ontslag. Hoe goed de classis Deventer op de hoogte was met de topografie van Twente moge blijken uit de notulen van de vergadering van 29 april 1648, waarbij de vocatiebrief van Kuchlius getoond werd. Zolang Oldenzaal verweesd is, zo staat er, zullen de naastgelegen broeders het bedienen. Men zou er bij Ripperda op aandringen spoedig een ander voor te stellen. Ongewoon vlot kon reeds in de vergadering van 30 november van hetzelfde jaar 'een presentatie door Willem Ripperda op Wilhelmus Coudewijn' ingeleverd worden. De classis kon er zich mee accoord verklaren, maar wel moest Coudewijn zich eerst in Oldenzaal (sic) laten horen, om te zien of de gemeente hem wil. Maar Ripperda is het hier niet mee eens. Op 16 januari 1649 was deputaat Jodocus Eckelius te Hengelo geweest om de bezwaren van Ripperda te vernemen. Deze wilde 'beroepen' veranderd zien in 'senden'. Dit stond de classis toe, waarop in de vergadering van 3 april 1649 vermeld kon worden, dat Coudewijn aangenomen was als lid van de classis. Vlot was de me-

dewerking van Ripperda niet, in de vergadering van 4 april 1654 klaagde Coudewijn, dat hij nog steeds de 250 gulden niet ontvangen had en nog op 20 april 1658 vroeg hij de hulp van de gedeputeerde bij het herstel van zijn woning te Hengelo.

W. E. ten Asbroek

Agenda

Museum Patthehuis

Museum is geopend dinsdag t/m vrijdag 10.00 - 12.00 uur en 14.00 - 17.00 uur, zaterdags en zondags van 14.00 - 17.00 uur. Maandags gesloten.

Textielmuseum Enschede

Museum is geopend: dinsdag t/m zaterdag 10.00 - 12.00 uur en 14.00 - 17.00 uur, zondags van 14.00 - 17.00 uur. Maandags gesloten.

Stichting Historische Sociëteit

Enschede - Lonneker. Secr. D. Taat, Demmerskamp 29, Lonneker.
Sociëteitsavonden en vergaderingen op vrijdagavond: 1 februari, 1 maart, 5 april, 3 mei.

Twentse Werkgemeenschap voor Archeologie en Historie

Elke 3e vrijdag vergadering in de Openbare Leeszaal, Hofstraat 37, Almelo. Secr.: Geraniumstraat Hengelo (O), tel. 05400 - 20821.

Oudheidkamer Twente

Vergadering 3e donderdag van de maand.

Stichting Heemkunde voor Ootmarsum en O. Stobbenkamp 13, Ootmarsum.

Museum en Los Hoes zijn geopend van maandag t.e.m. vrijdag van 9.30 - 12.00 en 14.00 - 17.00 uur, zaterdags van 14.00 tot 17.00 uur.

Twents-Gelders Textielmuseum

Espoorstraat 182 Enschede.
Het museum is geopend van dinsdag t.e.m. zaterdag van 10.00 - 12.00 en 14.00 - 17.00 uur op zondag van 14.00 - 17.00 uur.

Kastinpakken

Ons kabinet in de Twentse zaal van het Rijksmuseum Twente is gerepareerd. Maar een lege kast is met recht een dood ding, vindt U ook niet?

Daar zou dan wat aan gebeuren; het dagelijks bestuur van de Oudheidkamer Twente vroeg enkele dames, die op dat gebied kennis van zaken hebben, het oude kabinet kastklaar te maken.

Nu, de dames waren onmiddellijk bereid hieraan mee te werken en vonden het zelfs prettig. Drie Markelose dames en vijf uit onze omgeving.

Hoewel we elkaar niet kenden, waren we spoedig 'eigen' onder elkaar en weldra klonk het heel helder 'Mientjen, Gadien, Bertha' enz. door de ruime zaal van het maandags gesloten, heel stille museum.

Onder gezellig samenzijn, met nu en dan een kopje koffie er tussendoor en in de namiddag een boterhammetje uit het 'vesperkorfken', werkten we gestadig door. 'As de mundkes hadden goan, mossen de händkes ook wier goan'.

Zo zijn we drie morgens en een middag heel druk bezig geweest om het naar onze zin goed in te pakken.

Nu ter zaken het materiaal. Veel gemakkelijker ware het geweest een nieuwe boerenuitzet, zoals vroeger gebruikelijk, met gelijke lengten en kwaliteit linnen doek voor de rollen, en dezelfde grootte en afwerking voor de hemden, lakens slopen en tafelgoed met gelijke lettermerken.

Onze Oudheidkamer heeft als kastvulling een grote voorraad linnen gekocht afkomstig uit boereninboedels. Al die rollen, hemden, lakens en slo-

pen (vaak door nabestaanden aan opkopers verkocht; hoe is 't mogelijk!) zijn grauw en 'onzelig' door het lange liggen in niet-stofvrije kasten en kabinetten. Ook bleef de uitzet vaak opgetast liggen en gebruikte de huisvrouw er zo weinig mogelijk van. Op de boerderij was buitendien genoeg goed voor de huishouding aanwezig. En ze was zo trots op haar goed gevulde kabinet, waarvan de naden en deuren niet altijd even goed sloten, zodat begrijpelijk het stof, rook van het houtvuur en walmende petroleumlampen tot het linnengoed doordrong. Nu zou je zeggen, waarom werd dit niet vaker gewassen? Dat deed men nu eenmaal niet, de uitzet zat er zo keurig en gelijk in, daar ging je niet in trekken. En de boerin in Twente van toen werkte allereerst op de boerderij mee, melken, voeren, bij de landarbeid en dan pas haar huis aan kant houden. Ook waren er meestal oudere mensen 'bi-j den heerd dee vuur 'n pot zörgden'.

Het was toen allemaal niet zo gemakkelijk. Tegenwoordig is men gauw geneigd dit alles van vroeger te veroordelen, maar andere tijden, andere zeden en gewoonten.

Nu terug naar de Twentse zaal in het museum.

Het linnen dat we zouden gebruiken, was heel schoon gewassen en opge maakt in de wasserij. Wij zijn begonnen met het linnen te rollen. Dit eist veel ervaring en kracht. Ik moet bekennen, de Markelose dames zijn hier bijzonder bedreven in, maar we hebben elkaar met alles dapper geholpen. Zoals ik vooraf zei, het linnendoek, het ene stuk fijner van draad, verschillend van kleur en lengte dan het andere, dat alles kostte veel passen en meten om het symmetrisch in het kabinet te pakken, de duimstok kwam er zelfs aan te pas.

De veertig brandschone hemden zijn opnieuw door ons gewassen, gestreken en gevouwen, op maat, anders paste het niet in de overige ruimte, ook hierbij werd met de centimeter gerekend. De rode lettertjes onder het spinnetje precies boven elkaar. Het spinnetje ('spinke') is een klein z.g. borduurwerkje, dat het split op de borst behoedt voor het inscheuren. Zes hemden waren erbij, waar onder de rode lettertjes een kruisje was gemerkt; waarschijnlijk uit een katholieke familie afkomstig. Wel stijlvol, ik had het niet eerder gezien. Dan is er een doodshemd bij, door één van onze Lonneker medewerkers voor het kabinet geschonken. Volgens mij het fijnste linnen van de hele verzameling, met de kleinste, heel regelmatige steekjes met de hand genaaid. Een bijzonder lang hemd met lange mouwen, breed halsboordje en manchetjes. Een kunstig spinnetje is aangebracht, waaronder de zwarte lettertjes. Vroeger werd het in blauw papier gepakt tegen het geel worden; men kon het iedere dag nodig hebben. De weg van leven naar dood is maar ene schrede. Nu genoeg hierover, ook voordien is hier meermalen over geschreven. En verder:

Iedere keer liep één van ons een paar passen terug om te zien of alles wel gelijk en naar onze zin ingepakt zat.

De derde morgen kwamen we niet gereed. Na de pauze hebben we de laatste hand er aan gelegd. Gediën heeft heel knap en kunstig de kant, waar onder rood satinet, aan de boog en de planken aangebracht. Dan de aarden bruidegomspijp met roosjes versierd en de open hoekjes met kunstbloemen bedekt. Spijtig vind ik het, dat de vroegere sierbloempjes, ook wel namaak, niet meer te krijgen zijn. Ik heb er alle moeite voor gedaan.

Mettertijd kunnen we deze versiering wel, eens door droogboeketjes vervangen.

Twee kerkboeken met zilveren krappen hebben een ereplaats. Het karafje en de bruidsglaasjes ontbreken ook niet; evenmin de eau de cologne flesjes met zilveren dopje en de vazen of kommen op het kabinet.

Toen we dan eindelijk meenden, dat het zo goed was, zijn we voldaan naar huis gekeerd. Hopelijk hebben we er een beetje toe bijgedragen om een oud Twents gebruik in herinnering te houden.

Gaat U eens kijken?

L. Wissink-Bezoen

Berflo

Berflo of Berfelo is een naam die me al jarenlang biologeert en waarvoor ik nog niet met zekerheid een verklaring heb kunnen geven. De heer Eising gaat in 't Inskrien 4 uit van 'barve', grafheuvel en dat zou een aanvaardbare verklaring zijn als de oudste vorm van de naam Berflo of Barflo was geweest.

Maar de oudste spellingen waren Bervetlo en Barvetlo, zoals blijkt uit de volgende gegevens:

- 1357 ..den Oeldenhove zu Barvetlo 1)
 1384 ..uth den hus van Barvetlo 2)
 1419 den Oeldenhof, Bervetlo 2)
 1475 Bervetlo 3)

De vorm Barvetlo kan een uitspraakvariant van Bervetlo zijn, want de groep 'er+medeklinker' wordt in het Twents vaak 'ar', zoals bv 'barg' naast 'berg'. Omgekeerd kan Bervetlo doorumlaut uit Barvetlo ontstaan zijn; een voorbeeld is Hasselo, dat in 1333 als Herselo wordt vermeld. 4)

We moeten dus zien van het woord 'barvet' iets zinnigs te maken en dat lijkt me alleen mogelijk als we aannemen dat de 'r' er in de uitspraak ingevoegd is. Dat komt meer voor in het oude Twents: voorbeelden zijn verschillende namen op 'kotte', waarnaast varianten op 'korte' bestaan: Haverkotte/Haverkort; Oldenkotte/Oldenkorte; Tijkotte/Tijkorte; Vrijkotte/Vrijkorte. Verder is een goed voorbeeld het boven vermeldde Herselo en een ander is Herghelo, variant van Hengelo: in 1359 horen we van Peter van Woelde, geheten van Harghelo of Herghelo, 5) terwijl hij in 1365 als Peter van Woelde geheten van Henghelo wordt geboekstaafd 6).

Hengelo is zelf ontstaan uit Hegenlo 7); daaruit heeft zich de vorm Hengelo ontwikkeld naast, zoals we boven zien, Herghelo en Harghelo. Zo kan het nabijgelegen Barvetlo ontstaan zijn uit Bavetlo of nog eerder Baftlo. Dan zou de buurschap net geheten hebben als Baflo in Groningen, in 945 Beftlon, in de elfde eeuw Bafion naast Bahtlon. 8) De overgang van 'ch' naar 'f' is zeer bekend in het Nederlands en in het Engels: een familienaam als van der Schaaf komt van van der Schaag en het Nederlandse 'lachen' correspondeert met het Engelse 'laugh', dat 'la:f' uitgesproken wordt, terwijl de spelling de oude uitspraak nog laat zien 9); zo beantwoordt dit 'bacht' aan het Engels 'abaft'; de betekenis van beide was 'achter'.

Ik geloof dat dit een aanvaardbare naam oplevert: het Achterloo of Achterbos.

Hengelo (O)

B. J. Hekket

- 1) Inventare der nicht-staatlichen Archive der Provinz Westfalen I, 4, 105.
- 2) Das älteste Lehenbuch der Herrschaft Steinfurt 1280-1439, p. 39 en 56.
- 3) Het Schattingsregister van Twente van 1475, p. 44.
- 4) Oorkondenboek van Overijssel, IV, 1040.
- 5) Zie 1, p. 182.
- 6) De archieven van de Oldenzaalse Oudheidkamer, 4.
- 7) B. J. Hekket Hengelo, in Driemaandelijksche Bladen, 17, 1965, p. 114-120
- 8) W. de Vries. Groninger Plaatsnamen, 4.
- 9) O. Leys, De wisseling v/g, f/ch in het Nederlands en verwante talen. Mededelingen van de vereeniging voor naamkunde, 36, 1960, 125-150.

Rectificatie

Op de kaart bij het artikel 'Berflo' in het vorige nummer is aanwijzing 'Ketelpias' verschoven. Zet U even een pijltje op de kaart bij die langwerpige driehoek, Krusing Breemarsweg en de spoorlijn naar Boekelo.

H. J. Eising

De oudste inwoners van Twente (2)

In het midden van de twaalfde eeuw wordt er een tweede goederenlijst van bezittingen van het klooster Werden opgemerkt; in feite stamt hij uit de elfde, maar het document zelf, met latere aanvullingen, is in de twaalfde eeuw geschreven. Een aantal plaatsen uit de eerste lijst van 933-966 wordt niet meer vermeld, zoals Viltorpe, Hari en Fletharrothe (Scholtenfleur) bij Oldenzaal; in andere plaatsen worden geen pachters meer genoemd; waarschijnlijk zijn deze goederen verloren gegaan of verkocht.

We maken dezelfde tocht als in het vorig artikel, maar beginnen nu bij Mikelenhorst. Mekkelhorst bij Dene-kamp, daar Viltorpe van de lijst verdwenen is. Er worden twee personen vermeld, Hathagot van Sendenon en Gelzo van Rithinon; voor het eerst vernemen we waar deze pachters vandaan komen. Sendenon is Senden, in de Kreis Lüdinghausen, in 974-983 als Sindenon vermeld; hier had Werden in die tijd bezittingen.

Hathagot bestaat uit de elementen 'hathu', strijd, en 'goða', goed, een ons nietszeggende samenstelling, tenzij het tweede woord verwant is met de volksnaam der Gothen. De andere pachter, Gelzo, komt uit Rithinon, maar deze plaats kan ik niet identificeren, tenzij het Reutum is, dat elders in de lijst als Riednon vermeld wordt. Gelzo is een vleinaam afgeleid van 'gailu', dat 'vrolijk' betekende. In Bominge, Beuningen, wordt geen bewoner vermeld, dus gaan we verder naar Stuteslo, Stuthof in de Lutte, waar Hezzel gevestigd is. Dit is een veel voorkomende naam, die we later op de lijst

ook nog als Hezel tegenkomen; ontstaan uit Hazilo, waarin 'haz' beschouwd wordt als een afleiding van 'hathu'.

Bij Luithere, Losser, vinden we Ruetheeric en Abbo; de eerste naam is doorumlaut van 'hrothi', roem, ontstaan en heeft als tweede element 'rikja', rijk, maar toen met de betekenis 'heerser'. Abbo is een vleinaam, afgeleid van een Oudsaksisch woord 'aval', dat 'kracht' betekende; de naam leeft voort in Abbink.

Bij de Lutte treffen we Sobern, een zeer merkwaardige naam; hij wordt geacht van een oudere vorm Sobarote stammen, als geromaniseerde vorm van Swaboro; dit 'swab' hangt samen met de volksnaam der Swaben, waar het Zuidduitse land Schwaben naar heet; de Twentse familienaam Zwaferrink is van hetzelfde woord afgeleid. Met geromaniseerd wordt bedoeld dat de naam in gebieden voorkwam die lang onder Romeinse overheersing hebben gestaan, waardoor de taal en dus de namen door het latijn beïnvloed zijn. Sobern zal een Frank geweest zijn en een vertegenwoordiger van de Frankische overheersers in Oostnederland.

Liunekere, Lonneker, vermeldt geen bewoner, dus verlaten we dit deel van Oosttwente en gaan naar Tweclo, Tweekelo, naar Tiezo. Zijn naam is afgeleid van het bekende element 'theuda', in het Oudsaksisch 'thiad', volk; de 'ia' is hier verder ontwikkeld tot de klank 'ie'. Van hier naar Thrinon, Driene, waar Uthelric zetelt; het eerste deel van de naam komt van 'othal', stamgoed, variant van 'athal', adel; de samenstelling met 'rikja' levert zoiets op als 'heerser over een stamgoed', wat wel enige zin heeft. In 1332 is de erfnaam Ulreking vermeld, van Uthelric afgeleid, en nu nog bekend als Oelering; hier hebben we een van de schaarse gevallen dat de naamgever

van een erve opgetekend is.

Haselo, Hasselo, dat in de tiende eeuw al drie bewoners had, heeft er nu vijf: Anno, Enzigo, Azzelin van Rodheim (Rossum), Alveric en Werinzo; het moet dus toen een vrij grote buurschap geweest zijn. Anno komt van Arno, van 'arin', arend; hij leeft voort in de familienaam Annink. Enzigo is door umlaut ontstaan uit Anzigo, van 'ans', dat 'goed' betekende. In het Oud-saksisch had dit woord zich ontwikkeld tot 'os', uit te spreken 'oos', precies zoals zich in het Engels 'goose' uit een ouder 'gans' ontwikkeld heeft. Dit 'os' vinden we in Usselo, dat in 1188 Oslo, net als het Noorse Oslo, heet; een aan een germaanse god gewijde open plek in een bos.

Wanneer we nu namen met 'ans' of de variant 'ens' tegenkomen, wil dat zeggen dat die oorspronkelijk niet uit Oudsaksische gebied, maar eerder uit het Frankische stammen; Enzigo zou dus een Frank geweest kunnen zijn. Azzelin is een vleinaam bij Asso, van 'asca', speer; het woord is het Nederlandse 'esch', de boomnaam, waarvan de takken voor het maken van speren gebruikt werden. Azzelin, variant van Assilo leeft voort in de familienaam Esselink. Alveric komt van 'alfi', elf, maar eerder op te vatten als bosgeest, en 'rikja'; Werinzo is door umlaut ontstaan uit Warinzo, van het werkwoord 'waren', zich behoeden, dat wij nog kennen in een uitdrukking als 'bewaar me'. De naam leeft voort in de familienamen Warnsink en Wernsink.

Zenderen heeft geen bewoners meer, dus trekken we verder naar Alfberga, Albergen, naar Wolfhard en Hezel. De laatste is bij zijn naamgenoot Hezzel al verklaard; Wolfhard's naam bevat de duidelijk herkenbare elementen 'wolf' en 'hard' sterk; hij was dus zo sterk als een wolf.

In Riednon, zoals Reutum toen ge-

schreven werd, vinden we Helmword, van 'helma', helm, beschermer, en 'wardu', bescherming, het Engelse 'ward'; de samenstelling legt dus wel zeer de nadruk op het begrip 'bescherming' en zal ook in die lang vervlogen tijden als weinig zinvol ervaren zijn.

Fasso, Vasse, is de woonplaats van Abbo, boven al verklaard, en Manhere, Mander van Amako; dit is een variant van Amiko, van het stamwoord 'ama', dat zoiets als 'aandringen' betekend schijnt te hebben. Bij Hasengen, Hezinge, vlak bij Vasse, woonde Ruetheric, welke naam we bij Losser al verklaard hebben.

Rothem, Rossum, is de woonplaats van Frethehard, van 'frithu', vrede, en 'hard'; de oudste betekenis van 'vrede' was echter 'omheinde ruimte', waar het Twentse 'vriejen', omheinen, afsluiten nog aan herinnert.

Van Rossum naar Fuhlet, Volte, waar Liuzekin resideert; zijn naam stamt van 'leudi', volk, het Nederlandse 'liuden' of 'lieden'; in Leussink of Leusink vinden we deze voornaam terug.

Lemeslo, Lemselo, is het oord van Winiko; de naam komt van 'wini', vriend, en kan bewaard gebleven zijn in Wientjes; we kunnen vergelijken met een erve bij het Gelderse Vorden, in 1326 Winnekinck, nu Wientjesvoorde. Bij de Lutte, in de buurtschap Elvetre, nu het erve Monnikhof in de Elftherheurne, woonde Wenzo, ook een afleding van 'wini' en nog bekend in de familienaam Wensink. Er wordt ook het erve Modekote vermeld, nu bekend als Moekotte; het eerste woord is vrij zeker de voornaam Modo, van 'moda', moed. Bij Thulre, Dulder, vinden we Reinbreht, wiens naam bestaat uit de delen 'regin', oorspronkelijk 'raadsbesluit', later een woord met weinig betekenis, en 'breht', van 'berhta', schitterend, het Engelse 'bright'.

In Danigheim, Denekamp, vinden we

Heio, welke naam in 845 ook al in Werden bestond; het is een danig gevormde vleinaam, vermoedelijk van Eio afkomstig, van áagi', vrees; de afgeleide familienaam is Heyink.

Cruecelo bij de Lutte, nu het Kruißelt, is de woonplaats van Ruothard, samengesteld uit 'hrothi', roem, en 'harð'; we zagen het eerste woord ook al in Ruetheric. In hetzelfde gebied, bij de Binchurst, Binkhorst, vinden we Werinbraht, van 'waren', en 'berhta'; bij Nosolo, in 1323 Nozelo en nu het erve Nosselsboer bij Denekamp, woonde Deghere; zijn naam komt van Theganheri, van 'thegan' krijgsman, en 'harja', leger; thegan komt in het Engels nog voor als 'thane', zoals lezers van Macbeth wel weten.

Ailo is Agelo; daar woonde in de 10e eeuw al Salico en nu, twee eeuwen later, vinden we daar Salaco; dit zou een afstammeling van Salico kunnen zijn, maar het is ook mogelijk dat deze naam al als erfnaam gefixeerd was; de familienaam Saaltink, van ouder Salekink is hiervan afgeleid.

Tenslotte gaan we naar Lonneker, naar Fathinchere, het huidige erve Vaneker, de woonplaats van Azzo; afgeleid van 'asca', speer, en voortlevend in de familienaam Assink.

Wanneer we de beide registers met elkaar vergelijken, dan zien we dat de plaatsnaam soms vrijwel onveranderd zijn gebleven, maar meestal wat afgesletten zijn: Mikulunhorst/Mikelenhorst; Riatnon/Riednon; Hasongon/Hasengen. Wat de mensen betreft, hun namen vertonen in mindere mate de samengestelde vorm van het oudste register; het aantal korte vleinamen is belangrijk toegenomen; het zijn vooral deze die in de huidige erf- en familienaamen voortleven.

Een enkele keer vinden we een naam die van Frankische oorsprong is; het zou er op kunnen wijzen dat de eigenaar, het klooster Werden, in sommige

plaatsen een Frank als pachter of zetbaas aanstelde, die dan wellicht ook het Frankische gezag vertegenwoordigde.

Ik heb in deze twee artikelen afgezien van het plaatsen van voetnoten en vermelden van bewijzen; het zou de leesbaarheid zeer geschaad hebben. Maar ik wil wel een paar bronnen vermelden: het register is afgedrukt in de Verslagen en Mededelingen van de Vereniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis, 54, 1938; voor de persoonsnamen is E. Förstemann's Altdeutsches Namenbuch de grote bron, aangevuld door Henning Kaufmann's Ergänzungsband, 1968. De Oudsaksische namen zijn behandeld in Zweedse publikaties van Wilhelm Schlaug: Studien zu den alt-sächsischen Personennamen des 11. und 12. Jahrhunderts, Lund 1955, en Die altsächsischen Personennamen vor dem Jahre 1000, Lund, 1962.

Hengelo (O)

B. J. Hekket

Beurs

Ter overname aangeboden:

De geschiedenis van Enschede, Dr. Benthem 1e druk 1895; Twentsche Eigenheimers, mr. G. J. ter Kuile sr. 1936; De opkomst van Almelo en Omgeving, mr. G. J. ter Kuile sr. 1941; Wandelingen door Nederland (Overijssel) J. A. Jollies 1928; Wandelingen door Nederland J. Graandijk 2e druk Twente; Nederland ons aller Tuin-Twente, J. van Dijk 1949

Schilderij van de Enschedese schilder Frans Baayens gesignd 1943 Schaapskooi met schapen.

Gevraagd:

Het Beuksken van Hengel door E. ter Marsch 1935.

Th. L. M. van Stapele, Javastraat 24, Hengelo. Tel. (05400) 2 04 19.

'n Döske geuwel of rosmolen

In een nummer van 'Antiek', van het vorige jaar schrijft J. M. G. van der Poel een artikel over: 'Landbouwwerktuigen in het klein'.

Alhoewel zeer interessant, doet dat artikel hier niet terzake, behalve het slot. Dat luidt:

'Zo bezit de N.V. Appingerdammer Brons motoren fabriek nog een model van een dorschmachine met vierpaardsrosmolen, die men daar in de jaren 1887-89 in produktie had. Voor de landbouwhistoricus zijn deze modellen, die vrijwel zonder uitzondering exact op schaal gebouwd zijn, een belangrijke bron omdat de originele werktuigen meestal geheel verdwenen zijn'.

Zijn die inderdaad verdwenen? Bij veel boerderijen in Twente stond in mijn jongens tijd, een dergelijke installatie. Het was een vorm van mechanisatie

van het boeren bedrijf voordat de electro- of verbrandingsmotor voor de aandrijving zorgde. Echter rosmolen heb ik nooit horen noemen. Op de boerderij waar ik als jongen wel eens speelde heette het 'n döske geuwel.

Buiten liepen de paarden in een carroussel vanwaar, via een stel tandwiel en een as door de grond, de drijfkracht naar de deel werd overgebracht, om daar een dorschmolen, kafmolen of hakselsnijder aan te drijven.

Hierbij enkele foto's van zo'n werktuig, zoals dit tot voor enkele jaren nog aanwezig was op de Erve Reef bij Oldenzaal. In een schuur stond nog, dik onder het stof en spinrag een kafmolen.

De vierde foto werd gemaakt in Gildehaus. Van die installatie bestaat alleen nog de gehavende carroussel.

Is dit nu werkelijk allemaal verdwenen of weet iemand nog ergens zo'n geval te staan. Eventuele lektuur hierover graag ter inzage.

H. J. Eising

Chr. Huygenslaan 22, Hengelo (O)

Ootmarsum

FRAAIE ZONNEWIJZER AAN R.K. KERK

De restauratie van de r.k. kerk op het Kerkplein te Ootmarsum, is na 5 jaar werk, voltooid. Het werk geschiedde door aannemersbedrijf Jos Neijenhuis uit Arnhem onder architectuur van het stedenbouwkundig bureau C. Pouderoyen te Nijmegen. Voor de Ootmarsummers zal de naam van de uitvoerder van het werk de Heer A. Jansen er aan blijven verbonden.

Toch zal ongetwijfeld ook de naam van de Heer J. N. A. Gerard te Ootmarsum geschiedenis gaan maken. Aan de zuidgevel van de kerk bevindt zich n.l. een prachtige zonnewijzer op dezelfde plek waar er zich lang geleden ook een moet hebben bevonden getuige enige haken en steenverkleuring.

Het ontwerp en de berekeningen van hoek, graden en stand zijn van de Heer Gerard. Het idee is van hem en hij heeft het uitgewerkt en vorm gegeven. Voor de uitvoering kwamen er diverse mensen aan te pas, zoals de architect die het tekende, schilder, enz. tot de fraaie zonnewijzer op de plaats bevestigd kon worden door de Heer Jansen. Het is een sieraad aan het kerkgebouw.

OOTMARSUM TWENTHE-DINKELLAND-NOABERSCHOP

De Stichting ter Bevordering van de Heemkunde voor Ootmarsum en Omstreken heeft grote waardering voor de Twenthe-Dinkelland-Noaberschap bijeenkomsten en is daar steeds met een deputatie bij vertegenwoordigd,

maar zou voor de betere waardering, eenheid en wederzijds begrip graag twee dingen zien verbeterd in het programma.

Dit programma dient allereerst een duidelijker afgeronde start en slot te krijgen in een zaal, hal of iets dergelijks bij monde van de wederzijdse voorzitters b.v. Nu doet men mee aan een rondleiding of dergelijke en na afloop gaat ieder zijns weegs, er is geen gelegenheid tot vragen of conversatie en dus geen contact.

Op de tweede plaats stelt deze Stichting Heemkunde voor het Nederduits als omgangstaal in te voeren, hetgeen voor meer deelnemers over en weer begrijpelijker is, dan het eenzijdige Duits, dat momenteel uiteraard door de overburen, maar ook door de Nederlanders wordt gebruikt.

OOTMARSUM MOLEN GERESTAUREERD

De korenwindmolen van Oude Hengel aan de Oldenzaalsestraat, die de laatste jaren aardig in verval raakte, is gerestaureerd. Deze blikvanger en oriëntatiepunt aan de rand van het golvende akkerlandschap van de Ageler Es steekt weer trots haar wieken de lucht in.

Plannen leefden er al langer, maar geldgebrek en ziekte van de molenbouwer stagneerden de zaak weer. Nu heeft de firma A. Doornbosch en Zn. uit Aadorp het werk ter hand genomen. De kap heeft men op de grond vernieuwd. De wieken moesten worden afgezaagd. Er zijn geheel nieuwe aangekomen. Ook de omloop is er nu weer na jarenlange afwezigheid. Waar nodig werd het metselwerk gerestaureerd, vloeren en balken zijn vernieuwd. Al met al een enorm werk dat ongeveer 1½ ton heeft gekost.

De eerste windmolen op deze zelfde plek dateert van 1865. In 1872 brandde ze af na een blikseminslag en werd

herbouwd. De huidige 22 meter hoge molen is dus bijna 102 jaar oud. In 1911 kocht de Heer Oude Hengel, vader van de tegenwoordige eigenaar van de molen van Jan Voorhuis in baar geld.

In tegenstelling tot de stadskorenmolens 'De Mölle van Bökkers' aan de Molenstraat is deze molen altijd in particulier bezit geweest.

G. F. Klaas

Vragenrubriek

Hulscher

De heer H. J. te Hulscher te Leeuwarden, Eikenstraat 1-9, wil graag weten, of er abonnees zijn, die bekend zijn met de naam Ten Hulscher, Hulcher, Holscher of Hulscher. Hij verzoekt ook hen te reageren, die zelf zo heten.

De heer Ten Hulscher heeft zijn stamboom terug kunnen voeren tot 1754. Volgens hem komt deze naam voor in Delden (zijn familie heeft op de Vossenbrink gewoond), Borne, Zenderen, Haaksbergen, Albergen, Tubbergen, Denekamp en Weerselo. De redactie van het *Inschrien* is gaarne bereid om een samenvatting van de reactie te publiceren in een volgend nummer.

Hakenherberghe

Mevr. K. W. Kleerebezem-Ruender te Borne richt aan de heer D. Jordaan JGHzn. te Haaksbergen, n.a.v. diens artikel 'Haaksbergen en de Blankenburg' in *Inschrien* jrg. 5, nr. 3, de volgende vraag:

In het *Jahrbuch 1966* des Heimatvereins der Grafschaft Bentheim wordt op blz. 79 der Knappe Stephan Hake genoemd als borgman van de Graaf van Bentheim in het jaar 1285. Later is borgman van de Hakenherberghe ene Johan van Beveren. Deze laatste komt ook voor op blz. 36 van *Das Lehnregister des Grafen Otto von Bentheim (1346-1364)*.

Helaas heb ik geen verband kunnen ontdekken met Haaksbergen, maar zou niet een ander lid van het geslacht Hage een 'herberg' in Haaksbergen kunnen hebben gehad?

Het antwoord van de heer Jordaan luidt als volgt:

Hoewel de vondst niets met Haaksbergen te maken heeft, blijkt dat er een geslachtsnaam

Hake bestond, die in de Middeleeuwen in het Munsterland meermalen voorkomt.

De naam Hake of Hako komt ook meermalen voor als voornaam. Voorbeelden zijn te vinden in het Oorkondenboek van Overijssel, dl. II. In 1259, 1263 en 1265 komt een Hako, zoon van wijlen Stephanus de Hardenberg, ridder, voor, leenman van graaf Otto van Bentheim. Mogelijk is dit de vader van de in 1285 genoemde Knappe Stephan Hake.

Verdere voorbeelden zijn de in 1292 voorkomende Haco de Ummen en in 1275 Haco van Ruitenbergh. Legio voorbeelden zijn verder aan te halen.

Volgens Verdam, *Middel-Nederlandsch Handwoordenboek*, behoeft men bij het woord 'herberghe' niet alleen te denken aan de huidige betekenis herberg, doch ook aan woning.

Voor Hakenherberghe zou men m.i. dan ook moeten verklaren de borgmanswoning van Hake.

Boek en blad

Dagblad van het Oosten 1973

4.9 Stadhuisnummer. 15.9 Nicolasramen kleurecht voor de eeuwigheid (ramen voor de R.K. Kerk te Tubbergen). 25.9 Hervormde kerk van Borne mag gerestaureerd worden. 2.10 Restauratie Herinckhave gisteren op gang gekomen. 8.10 De Pelmolens (Rijssen) kan gerestaureerd worden. 9.10 Enter probeert de laatste (ijzeren) zomp te redden (vondst de Krimpenerwaard). 27.10 Archeoloog uit Den Haag doet zeldzame vondst in Gramsbergen. 29.10 Toch mogelijkheden MBS om in Twente te blijven?

Serie G. J. Eshuis, Zwerftochten door de Vechtvallei: 8.9 (43) Rustte op 't Veurink eens de 'Veer'-dienstplicht? 22.9 (44) Achteressers lagen aan de 'achterste titte'. 6.10 (45) Reeze was bakermat der Geref. Kerk van Heemse. 20.10 (46) Op Kampman gingen eenden soms door 't Hoondergat'. 3.11 (47) Was Diffelen eens zetel van dienstmansgeslacht? 17.11 (48) Lag oudste school van Diffelen aan de Brink? 1.12 (49) 't Nijhuis in Diffe:en kan bogen op rijke historie.

Twentsche Courant 1973

8.9 Restauratie Teylershuis Losser nadert eindfase. 11.9 Leo-Harmonie is meer dan alleen maar muziekcorps. 14.9 Goor voert actie voor Braakmolens. 22.9 Tubbergense kerkramen naderen hun voltooiing. 28.9 Maandag begint restauratie van Havezathe Herinckhave. 1.10 Enter binnenkort weer 'n zomp rijk. 19.10 Museum Buurtspoorweg moet activiteiten staken.

27.10 Staking in Twente grootste die ons land ooit beleefde (18 sept. 1922). 27.10 Amateurs deden unieke vondst in Gramsbergen. 29.10 Laatste rit historische trein... laatste rit? 15.11 Ramen van Joep Nicolas in Tubbergen's kerk. 21.11 Pand Keizer (Denekamp) wordt wellicht museum. 24.11 Monumentenzorg: we moeten ons werk beter gaan verkopen. 24.11 Gerrit van der Heide is nog lang niet uitgekeken op de Zuiderzeewerken. 5.12 Molen van Oude Hengel wordt gerestaureerd (Ootmarsum).

Tubantia 1973

4.9 Jhr. mr. von Bönninghausen overleden. 11.9 Muurschilderingen in de hervormde kerk Eibergen worden gerestaureerd. 11.9 Restauratie schilderijen in oude kerk begonnen (Borne, N.H. kerk). 22.9 Engelse scholieren zijn enthousiast: Graven naar hun 'voorvaders' langs muur van Hadrianus. 3.10 Muurschilderingen in kerk Eibergen dragen een voor de streek uniek karakter. 4.10 Rijk geeft N.S. fiat voor opbreken spoorlijn Enschede-Haaksbergen. 18.10 Baron verkocht ruim derde van zijn landgoed om rest in stand te kunnen houden (Huize Diepenheim, waarbij abusievelijk een foto van Het Nijenhuis te D. werd geplaatst). 18.10 Bakspiekers worden in ere hersteld. 1.12 Witte Wieven. 8.12 Midwinterhoorn blaast het land weer nieuw leven in. Serie B. J. Hekket 'Wat betekent': 8.9 Koning. 15.9 Honing. 22.9 Demoed. 29.9 Immink. 6.10 Kornegoor. 13.10 Hofstede. 20.10 Ypkemeule. 27.10 Vrielink. 3.11 Brunnekreef. 10.11 Schukink. 17.11 Mengerink. 24.11 Temmink. 1.12 Schuilink. 8.12 Godschalk.

Gehoord en gelezen

Fleringen

Een lang gekoesterde wens is in vervulling gegaan: de restauratie van de havezate Herinckhave is begonnen. In oktober van dit jaar kon aannemer. H. H. Hulshof te Tubbergen met de werkzaamheden een aanvang maken. Het ontwerp voor de restauratie lag al enkele jaren gereed en werd gemaakt door arch. D. Hulshoff te Den Haag in samenwerking met arch. H. Dethmers te Ootmarsum. Om te beginnen zal alleen het voorste, gedeelte onder handen worden genomen. Zoals bekend, brandte het achterste en oudste deel in 1959 geheel uit. Wel zal verder verval hiervan worden tegen gegaan.

Helaas heeft de eigenaar, Jhr. mr. E. J. B. M. von Bönninghausen, het heugelijke feit niet meer meegemaakt. Begin september overleed hij op 73-jarige leeftijd in het bejaardencentrum

De Eeshof te Tubbergen. Op donderdag 6 september werd hij bijgezet in het familiegraf.

Goor

De ANWB heeft vier Nederlandse windmolens 'geadopteerd' om tot restauratie ervan te komen, waaronder de Braakmolen te Goor. Als antwoord hierop is er in Goor een actie-comité opgericht, met het doel, ook onder de bevolking belangstelling voor herstel van deze molen te wekken en zo de ANWB-actie te steunen.

Denekamp

De mogelijkheid bestaat, dat Denekamp er een tweede museum bij krijgt. Tenminste, als een positieve oplossing van veel problemen de plannen mogelijk maakt. Het pand Keizer aan de Wilhelminastraat staat al jaren op de Monumentenlijst en herbergde tot voor kort een oude winkelinventaris, waarbij bovendien nog veel materiaal van de worstfabriek uit de vorige eeuw was te vinden, alsmede oud meubilair. Dit alles bevindt zich thans in het Openluchtmuseum te Arnhem, dat wel bereid zou zijn, het weer af te staan aan de gemeente Denekamp, als die kan bewerkstelligen, dat het huis gerestaureerd wordt, de winkel een museale bestemming krijgt en voor het woongedeelte een passende bestemming als cultureel centrum o.i.d. kan worden gevonden.

Ootmarsum

De grote stenen molen van Olde Hengel wordt gerestaureerd. Jarenlang was ook van deze forse ronde stellingmolen het lot onzeker, temeer toen in de onmiddellijke nabijheid een grote silo werd gebouwd. Gelukkig is het herstelwerk op gang gekomen.

Eén poond is vijf oons

Mienken, joa, dat knappe flinke wich har't good doan bi'j „'t Mannink", doar kōj now niks van zēggen.

En bi'j „'t Mannink" wadden ze der ok rech met op schik. Mer joa, now muj ok nich dēnken, dat Mienken met leuge hān kwam! Bo nee! 'n Duftigen oetzet en een jonge nuurende stambookkoo, nog zonnen besten!

En wat ter later nog noa kommen zol. Dat lōg ter nich um!

Ok har ze een paar flinke hān an 't lief; want loa'w der mer nich um hēn

drèjen, van 't wèrken en 'n oppassen, doar mùt 't bie'j 'n boer van kommen. Mer 't veurnaamste is en blif in 't lèven, dat is de reden, woarum Mienken op „'t Mannink" is kommen: Dat is Joan, eren fiksen jongen man, dee eer ok zo geern mag. Mienken kan met Joan stoat maken en Joan zowal met Mienken. Kottum, de hele famílie van wierskaanten hadden eer geneugen an 't jonge paar, vol mood en lèvenslost.

Zo as 't gebroek nog vaker is, Mienken was ter bi'j introuwd. Altied geet dat nich good; wat wal es vuurkomt bi'j introuwerie: As de eerskes ruimte hebt, hebt de kópkes dat nich altied! Mèr 't mut zegg' wodden, op „'t Mannink" wadden ze verstaandig. De oalders van Joan begreppen, net zo good as de jonge leu, dat 't van eene kaant nich kommen kan. Van mekaar muj wat duur de vinger können zeen. Joa, beste leu wadden 't, in de famílie en in 'n noaberschap stunnen ze in 'n hoog anzeen.

Mèr good en wal, één onnùzel deenk was ter, eiglik het proaten nich weerd. Wi'j weet almoal, het is vake zonne kleinigheid, waar de één zich an den andren èrgert. Mensluk is 't wal.

Mienken, in eere jònkheid en onervarenheid zèè te vake: „Bie'j de oonz' do wi'j dat zo, bie'j de oonz' hebt ze 't heuj al dröge, bie'j de oonz' hebt ze de rogg daal'.

De oonz' wör nog al es neumt. Ieder bod was 't jonge vröwken met ere gedachten in 't oaldershoes. En in ieder hoes, dat is oaveral zo, benaamd in 'n boerenstaand, hef ziene egen wieze van wèrken, zowal in de kókken as bi'j den boerenarbeid.

En Joan zien moeder losterde doar te vake noa, dat pekkerde eer: 'De oonz', de oonz'. Toch was ze in der hoed een verdragzaam mensche.

Mèr op 'n mòrgen, 't was règenachtig weer, en dat wé'j wa, 't wèrk kôj dan

nich van de haande kriegén. De beide vrouwleu wadden te hope in de kókken gengs. Mooder stun nog wal bi'j 't fornuus en doar gebuurt 't: De pan met melk kokten òver op de glimmen-de plaat.

„Gauw, gauw", reup Mienken, „'n haand met zoalt op de plate, dat dow bi'j de oonz' ok altied!"

Dat weurdken dee now net de duur too. Het was moeder zo al òver de haand, met 'n neuze bòven de pötte en dan de melk òverkokken loaten.

„De oonz', de oonz', en 't poond nooit voll" reup ze. In der hoed was ze hellic op zik zulm.

Mienken, dee zoo good met Joans moeder kon opscheeten, sprungen de troanen in de ogen, mer ze veul'n gelukkig meteen an, dat dee onredelijkheid voortkwam duur 't òverkokken van de melk.

Moeder leup gengs vot noar de dèl um de bees' an te keren en keulden meteen een betjen of. Ze schaamden zik in der hoed òver eer oetvallen.

Mienken maakten 't fornuus wier kloar, onderwiel dach zee, joa, ik leuve ok, dat ik de oonz' altied met hier vergeliek. Noe weet ik, dat moeder dat nich good hebben kan.

Mienken was wal een verstaandig jong vröwken. Daagn's ter noa, noa dee kleine episode, gung Mienken met 'n bosschop noar de oonz'. Tègen d'n oavend kwam 't wier.

Ton ze met moeder efkes allenig was, zee Mienken met 'n ondeugend gezichtken: „'k Heb vannooamiddag een half oonz' metbracht van 't hoes en now is 't poond vol".

De ooldere vrouw begreep 't meteen, pakten met beide haan dat lieve gezichtken en drukten zonder weurde een flinken kus d'rop. Beide mossen ze hertelijken lachen. Zo was 't wier good!

Vormgeving en druk:

Drukkerij Twentsche Courant b.v., Oldenzaal